Ha fehérednek a gabonatáblák

A kártétel nagy lehet, ám a védekezés viszonylag egyszerű

Vetésfehérítő.
Ha valaki venné a fáradságot, és készítene egy felmérést a szántóföldön gazdálkodók körében, szinte biztosan azt találná, hogy ez a legjobban ismert kártevő, amelyről mindenkinek vannak személyes emlékei. Könnyen megtalálható, kártétele könnyen felismerhető, a védekezés sem különösen nehéz ellene, mégis, majd minden évben okoz károkat a kalászosállományokban. Vajon miért? Lehetséges, hogy nem időben védekezünk a kártétele ellen?

Mielőtt belemerülnénk a részletekbe, nevezzük meg hivatalos nevén is a vetésfehérítőt. Hazánkban többnyire két rovarfaj, a vörösnyakú és a kéknyakú árpabogár kifejlett egyedei és lárvái okozzák a semmivel sem összetéveszthető kártételt. Az esetek legnagyobb részében az elsőként említett vörösnyakú árpabogárnak tudhatjuk be a kifehéredő gabonatáblák látványát.

A kártétel

De mi is a konkrét kártétel, milyen károkat okoz a kártevő a növényállományban? A vetésfehérítő –használjuk továbbra is ezt a közkeletű elnevezést – bogarak és lárvák egyaránt a kalászos növények levelét hámozgatják. Táplálkozásuk során a levél felszínén jellegzetes, hosszú, keskeny sávokat rágnak, ami azt jelenti, hogy úgy fogyasztják el a levél – jellemzően – felső rétegét, hogy az alsó levéllemezt meghagyják. Ez a hártyaszerű réteg, ahogy szárad kivilágosodik, fehér színűvé válik, ami egy bizonyos kártételi szintnél már messziről a szemünkbe ötlik, általában kisebb-nagyobb foltok formájában (címképünkön a kivilágosodó foltok a vetésfehérítő kártételét mutatják). Minden egyes hámozgatott sáv a levélen azt jelenti, hogy azzal csökken a növény asszimilációs felülete, amely alapvető fontosságú az életfolyamatok zavartalansága, végső soron a majdani termés mennyisége szempontjából. Amennyiben erős kártétel következik be, a termésveszteség akár több tíz százalékos is lehet.

A kártevőről

Ismerkedjünk meg a kártevővel. A kifejlett vetésfehérítő bogarak telelnek át az előző évi gabonatáblák talajában, a növényi maradványok között vagy a környező füves területeken, az avarszintben. Előjövetelükre akkor kell számítanunk, ha a napi középhőmérséklet 10 °C fölé emelkedik. Az egyre melegedő időjárási körülmények között a táblára való betelepülésük azonban tömeges is lehet. A kifejlett bogarak rövid táplálkozást követően párosodnak, majd megkezdődik a tojásrakás, egy nőstény akár százas nagyságrendű tojást is elhelyezhet a leveleken. Ezekből a lárvák közel két hét múlva kelnek ki, ezt követően várható a nagyobb volumenű kártétel. Ahogy a lárvák fejlődnek, úgy nő az étvágyuk, az általuk károsított levélfelület nagysága, ezért a kártétel az idő előrehaladtával – az általában jelen lévő nagy egyedszám miatt – akár robbanásszerűen is bekövetkezhet, nagyon komoly levélfelület-vesztést (1. kép) okozva.

Mit, hol, mikor keressünk

Mit kell keresnünk a gabonatáblákban, ha a kártevő után kutatunk? Maga a kifejlett rovar jellegzetes kinézetű, az általánosan károsító vörösnyakú árpabogár „nyaka", a tor, a lábak vörös, a szárnyfedők fémesen csillogó zöldeskék színűek (2. kép). Általában könnyű megtalálni őket a növényeken, azonban gyakran már kisebb mozgásra is takarásba vagy a levelek fonáki részére húzódnak, így, ha számolnánk a fellelt egyedeket, adjunk hozzá a ténylegesen látottak számához 20-25%-ot, az lesz közelebb a valósághoz. A lerakott tojások (3. kép) megtalálása sem nehéz. Keressük azokat a levelek színén, a főérhez közel, könnyű észrevenni őket a nem is annyira kis méretük, hosszúkás alakjuk és barnássárga színük miatt. A tojások színe ad némi támpontot a várható kelésükről is. A frissen lerakottak sárga, míg a kelés előttiek sötét, szinte fekete színűek. A lárvák (4. kép) alakja ovális, jellegzetesen „domború" a háti részen, a nyálka alatt felhalmozott barnás színű ürülékükkel, amiből az egyik elnevezése, a „szennyes csiga" származik.

Ne feledjük, ha már fehéredő foltokat kezelünk, elkéstünk!

A kifejlett egyedek táblára való betelepedését érdemes figyelemmel kísérnünk, az igazán eredményes védekezés ezen alapul. A folyamat már korán megkezdődhet, kedvező időjárási körülmények között akár már márciusban. Alacsonyabb hőmérséklet esetén a folyamat lassabb, általában a táblaszélekről fokozatosan húzódnak a tábla belseje felé. Melegebb körülmények között azonban mindez felgyorsul, a kártevő egyedei sokkal hamarabb településnek be a tábla belső részeibe is.

A vetésfehérítő bogarak kedvelik a buja állományokat, amennyiben ilyen sűrűbb, dús növekedésű, esetleg „agyonnitrogénezett" növényfoltot látunk, érdemes azokon kezdeni a kutakodást. Szárazabb időjárási viszonyok között a mélyebb fekvésű táblarészeken tartózkodnak, ahol a növények vízellátása kedvezőbb lehet. Hűvösebb időszakokban a terület számukra kedvezőbb, déles fekvésű részein láthatjuk nagyobb számban a kifejlett egyedeket, így többnyire a lárvákat is ezeken a területeken fogjuk először megtalálni.

A védekezés

A vetésfehérítő kártételét a leghatékonyabban a kifejlett egyedek elleni védekezéssel, valamint a tömeges lárvakelés kezdetén elvégzett rovarölő szeres kezeléssel lehet megelőzni. Betelepedésüket figyelve észlelni fogjuk az egyedszám folyamatos növekedését. Számuk egészen a párzási időszak megkezdéséig növekszik, utána azonban a betelepedés üteme lassul, mivel a bogarak mobilitása csökken. Ilyenkor, még a tojásrakás megkezdése előtt vagy annak a legelején van arra lehetőségünk, hogy az imágók számának gyérítésével a kártevő okozta károkat szinte teljesen elkerüljük. Mivel a levélfelület elvesztéséért főként a lárvák a felelősek, a tömeges lárvakelés kezdetén elvégzett rovarölő szeres beavatkozással is érdemben tudjuk csökkenteni a kártétel mértékét. Amennyiben csak a kifehéredő foltok észlelését követően végezzük el a kezelést, biztosak lehetünk abban, hogy azok miatt már csökkent a várható termés mennyisége. Ezért, amennyiben a terület bejárásakor négyzetméterenként tíz darabnál több lárvát és kifejlett egyedet találunk a növényeinken, a védekezést el kell végezni!

A védekezésre leginkább alkalmas rovarölő készítmény kiválasztása e kártevő esetében egyszerű feladat. A lárvák a permetlével könnyen elérhetők, a legolcsóbb, kontakt hatású – piretroid típusú – készítmények is eredményesen alkalmazhatók ellenük. Azonban a legjobb választás az, ha a védekezésre mikrokapszulázott formulációjú készítményt használunk, annak néhány napra kiterjedő tartamhatása ugyanis a védekezés hatékonyságát tovább növeli.

Ne feledjük, a vetésfehérítő elleni, igazán hatékony védekezés a megelőzésen alapul, ezért a kezeléssel ne várjuk meg, míg a búza- vagy árpatáblánk kifehéredik.

AGRÁRUNIÓ

1. Erős fertőzés, komoly kártétel

2. Vetésfehérítő-tojások

3. A fő kártétel okozója, a lárva

4. Vetésfehérítő bogár